

VENDIM
Nr.917, datë 28.12.2011

**PËR MIRATIMIN E PLANVEPRIMIT KOMBËTAR “PËR PARANDALIMIN DHE LUFTËN
KUNDËR TRAFIKIMIT TË VEPRAVE TË ARTIT E TË KULTURËS”**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës, me propozimin e Ministrit të Brendshëm, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Miratimin e Planveprimit Kombëtar “Për parandalimin dhe luftën kundër trafikimit të veprave të artit e të kulturës”.

2. Ngarkohet Ministria e Brendshme, Ministria e Turizmit, të Kulturës, Rinisë dhe Sporteve dhe institucionet e tjera shtetërore, të ngarkuara me detyra sipas këtij planveprimi, për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTRI
Sali Berisha

PLANVEPRIMI KOMBËTAR
PËR PARANDALIMIN DHE LUFTËN KUNDËR TRAFIKIMIT TË VEPRAVE TË ARTIT E KULTURËS

Tiranë, 2011

Hyrje

Fenomeni i vjedhjes dhe i trafikimit të veprave të artit e kulturës është një problem relativisht i vonë për vendin tonë, ku paralelisht me llojet e tjera të trafikëve, ka filluar të konstatohet pas viteve 1990.

Kontaktet me rrjetet kriminale të vendeve fqinje, bënë që elemente me prirje kriminale, në bashkëpunim edhe me persona me njohuri specifike në fushën e veprave të artit e kulturës, të përfshihen në aktivitetin kriminal të vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit e kulturës, si një nga format e pasurimit të paligjshëm.

Dëmtimet më të mëdha të objekteve të trashëgimisë kulturore, u evidentuan në vitin 1997, si pasojë e vjedhjeve masive dhe shkatërrimit të pasurive kulturore në Shqipëri, nga elemente me prirje kriminale, për të përfituar në dëm të vlerave të pasurisë kulturore, duke shfrytëzuar dhe situatën e rëndë të sigurisë, të krijuar gjatë atij viti në vendin tonë.

Qeveria Shqiptare në programin e saj ka parashikuar si një nga prioritetet e punës, luftën kundër krimit të organizuar, ku përfshihet edhe lufta kundër trafikimit të veprave të artit e kulturës. Në këtë kuadër, hartimi i një plani kombëtar veprimi do të ndihmojë në një kundërvënie më efikase ndaj këtij fenomeni të paligjshëm e kriminal.

Ky planveprimi është hartuar në bazë të problematikës së evidentuar nga institucionet kombëtare përgjegjëse, për situatën e kërkimeve të paligjshme, vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit në Shqipëri.

Qëllimi i këtij plani është të harmonizojë përpjekjet e institucioneve përgjegjëse, rritjen e bashkëpunimit ndërmjet tyre dhe njëkohësisht të adaptojë mjete e metoda ligjore më efikase, nga të gjitha institucionet kombëtare përgjegjëse, në luftën kundër vjedhjes e trafikimit të veprave të artit e kulturës.

Analizë

Shqipëria është një vend me pasuri kulturore, në fushën e arkeologjisë, objekteve me interes paleontologjik, prehistorik, numizmatik, etnografik, të qytetërimit antik e mesjetar, dorëshkrimeve, kodikëve, mbishkrimeve, qyteteve muze, parqeve, objekteve të kultit etj.

Fenomeni i trafikimit të veprave të artit e kulturës, nuk është problem vetëm i Shqipërisë, por një problem ndërkombëtar me përmasa për të gjithë botën. Në trafikun ndërkombëtar të veprave të artit ekzistojnë

njëkohësisht vendet e origjinës, vendet ku këto objekte kalojnë tranzit dhe vendet destinacion tregu. Vendi ynë kryesisht nuk evidentohet si një vend destinacion për veprat e artit, por më tepër një vend origjine, me destinacion tregun e jashtëm.

Numri i objekteve të trashëgimisë sonë kulturore, të trafikuar jashtë shtetit, është relativisht i madh, referuar faktit të vjedhjes së tyre masive në të kaluarën, apo kërkesës së tregut të jashtëm për këto objekte.

Gjithashtu është i njohur fakti i gërmimeve të paligjshme nëpër qendrat arkeologjike historike, apo i kërkimeve nënujore, të kryera nga shtetas shqiptarë apo të huaj, të cilët kanë për qëllim, gjetjen përvetësimit dhe trafikimit të veprave të artit jashtë shtetit. Ndërkohë ka të dhëna për ndërtime të reja, me ose pa leje nga organet kompetente mbi objekte apo banesa monument kulture, apo me vlera për trashëgiminë kulturore.

Gjithashtu janë të shumta dhe rastet e vjedhjes së ikonave (ikonostaseve) nëpër kisha, kryesisht në rajonin juglindor dhe jugperëndimor të Shqipërisë, me qëllim trafikimin e tyre jashtë vendit.

Ruajtja e objekteve apo e vendeve ku ruhen vlera të trashëgimisë kulturore, është një problem më vete që lë hapësira për abuzime nga elemente me prirje kriminale në drejtim të kërkimeve të paligjshme, përvetësimit, vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit dhe kulturës.

Për policinë shqiptare, lufta kundër vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit e kulturës, përbën një ndër angazhimet e saj, në kuadrin e përgjithshëm të luftës kundër krimit të organizuar.

Policia e Shtetit i ka mundësitë dhe bazën ligjore që të përdorë metoda dhe mjete speciale të hetimit, për goditjen e aktivitetit kriminal, në fushën e vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit e kulturës. Në Kodin e Procedurës Penale janë shtuar dispozita për “teknikat e posaçme të hetimit”, si blerja e simuluar dhe agjentët e infiltruar, metoda këto që në bazë të ligjit procedural penal, mund të aplikohen në hetimet që kanë lidhje me vjedhjen dhe trafikimin e veprave të artit e kulturës.

Nga hetimi i rasteve dhe informacionet e grumbulluara, rezulton se veprat e artit të vjedhura apo të përvetësuara në rrugë të paligjshme në Shqipëri, trafikohen jashtë vendit si nëpërmjet pikave të kalimit kufitar apo edhe jashtë tyre.

Kalimi nëpërmjet vendkalimeve kufitare është i mundshëm, kryesisht për shkak të mungesës së eksperiencës dhe njohurive të pamjaftueshme në fushën e veprave të artit e kulturës, të autoriteteve përgjegjëse në pikat e kalimit kufitar (si dogana apo policia kufitare), kamuflimit të tyre në mjete të rënda me mallra apo anije transporti, falsifikimit të dokumentacionit shoqërues, përmasave të vogla të objekteve që trafikohen etj.

Legjislacioni shqiptar

Vjedhja dhe trafikimi i veprave të artit e kulturës, është e parashikuar si vepër penale në legjislacionin penal të Republikës së Shqipërisë, në dy dispozita të veçanta dhe konkretisht.

- Vjedhja e veprave të artit e kulturës, parashikuar nga neni 138 i Kodit Penal, ku thuhet:

“Vjedhja e veprave të artit e kulturës, dënohet me gjobë ose burgim gjer në pesë vjet.

Vjedhja e veprave të artit e kulturës me rëndësi kombëtare, dënohet me burgim nga pesë gjer në dhjetë vjet.”

- Trafikimi i veprave të artit e kulturës, parashikuar nga neni 138/a i Kodit Penal (shtuar në Kodin Penal me ligjin nr.8733, datë 24.1.2001, neni 39), ku thuhet:

“Importimi, eksportimi, tranzitimi dhe tregtimi në kundërshtim me ligjin i veprave të artit e kulturës, me qëllim fitimi material ose çdo përfitim tjetër, dënohet me burgim nga tre deri në dhjetë vjet.

Po kjo vepër, kur kryhet në bashkëpunim ose më shumë se një herë, ose sjell pasoja të rënda, dënohet me burgim nga pesë gjer në pesëmbëdhjetë vjet.”

- Ligji nr.9048, datë 7.4.2003 “Për trashëgiminë kulturore”, i ndryshuar, ku janë të përcaktuar objektet e trashëgimisë kulturore, kategorizimi i tyre, rregullat e ruajtjes, rregullat për transaksionet dhe shitblerjen e tyre, si dhe sanksionet e parashikuara në rastet e shkeljes së parashikimeve në këtë ligj.

- Ligji nr.9154, datë 6.11.2003 “Për arkivat”.

Krime të tjera që lidhen me trafikimin e veprave të artit janë “Falsifikimi i dokumenteve”, “Falsifikimi i vulave, stampave ose i formularëve”, “Kontrabanda”, “Mashtrimi” etj.

Legjislacioni ndërkombëtar

Konventa e UNESCO-s, e ratifikuar nga Republika e Shqipërisë.

Konventa për Mjetet e Ndalimit dhe të Parandalimit të Importit, Eksportit dhe Transferimit të Paligjshëm të Pronësisë së Pasurisë Kulturore, e ratifikuar nga Republika e Shqipërisë me ligjin nr.8523, datë

9.9.1999.

Bashkëpunimi

Hetimi i rasteve të vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit e kulturës kërkon një nivel të caktuar të njohurive në fushën e veprave të artit e kulturës, e për rrjedhojë kërkohet një bashkëpunim i agjencive të zbatimit të ligjit në fushën e hetimit të veprave penale, policisë dhe prokurorisë (trajnime nga specialistë të artit e kulturës, arkeologjisë).

Informacionet paraprake që merren për vjedhjen dhe trafikimin e veprave të artit, apo bllokimin e tyre nga autoritete policore homologe, për vetë natyrën specifike të kësaj vepre penale, kërkojnë një bashkëpunim të ngushtë ndërmjet strukturave të hetimit dhe agjencive të specializuara në fushën e artit dhe kulturës, si dhe me Zyrën Qendrore Kombëtare të Interpolit e Organin e Prokurorisë.

Kështu, në raste të bllokimit të veprave të artit e kulturës me origjinë nga Shqipëria, nga autoritete homologe kërkohen detaje që vërtetojnë origjinën e kësaj vepre, si përmasat e objektit, lloji i materialit, vendgjetja e tij, vendi i ruajtjes, numri i inventarit, fotografi, e detaje të tjera, që vërtetojnë origjinën e pronësinë e një vepre (pasaporta e objektit).

Vendi ynë vitet e fundit ka bërë një progres të dukshëm, duke aderuar në instrumente europiane dhe ndërkombëtare, të cilat e lehtësojnë bashkëpunimin në fushën penale, sikurse edhe duke nënshkruar një numër të madh marrëveshjesh dypalëshe.

Problematika e evidentuar

- Institucionet kombëtare të cilat kanë një rol të rëndësishëm në parandalimin e vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit e kulturës janë: Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, Drejtoria e Trashëgimisë Kulturore, Qendra Kombëtare e Inventarizimit të Pasurive Kulturore, institucionet fetare, Drejtoria e Përgjithshme e Doganave, Shërbimi Informativ Shtetëror, njësitë e qeverisjes vendore, arkivat etj. Midis këtyre institucioneve dhe Policisë së Shtetit ekziston një bashkëpunim në drejtim të shkëmbimit të informacionit, por kërkohet një bashkërendim më i mirë i aktiviteteve.

- Mungesa e një inventari të saktë me të dhëna të detajuara (me fotografi apo të dhëna të tjera identifikuese) për veprat e artit e kulturës, të vjedhura e përvetësuara në vite në muzetë apo institucionet e tjera kulturore fetare në Shqipëri, gjatë vitit 1997 e më pas.

- Mungesa e strukturave të specializuara policore në luftë kundër këtij fenomeni (kemi parasysh këtu se në disa vende ka struktura të posaçme të policisë, të specializuara për hetimin e veprave penale që lidhen me artin e kulturës).

- Numri i madh i institucioneve të përfshira në administrimin dhe ruajtjen e këtyre pasurive, dhe fondet e pamjaftueshme për ruajtjen e administrimin e tyre.

- Mungesa e bashkëpunimit rajonal ndërmjet strukturave përgjegjëse në luftë kundër fenomenit të kërkit të paligjshëm, përvetësimit, vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit e kulturës.

- Njohuri dhe investim i pamjaftueshëm i specialistëve të policisë, kontrollit kufitar dhe doganave, për veprat e artit dhe kulturës, si dhe format e metodat e përdorura nga individë apo grupe kriminale të përfshira në vjedhjen dhe trafikimin e veprave të artit e kulturës.

- Ekzistenca e një tregu informal në tregtinë e veprave të artit brenda vendit, pasi kemi të bëjmë me një aktivitet tregtar (pikturat që shiten nga autorë të ndryshëm, shitja e objekteve të ndryshme në pazarin e Krujës etj.)

- Mungesa në ndërgjegjësimin e publikut, e programeve të edukimit për pasojat e ekzistencës së tregut të veprave të artit, nxjerrjes së tyre jashtë kufijve.

- Mungesa e një liste të ekspertëve me njohuri specifike në fushën e veprave të artit e kulturës, në dispozicion të autoriteteve policore dhe prokurorisë, për dhënien e vlerësimeve në rastet e sekuestrimit të objekteve të dyshuara si vepra arti.

Plani i veprimtimit përmban këto elemente:

- Objektivat

- Llojet e veprimtarive që do të kryhen.

- Institucionet përgjegjëse.

- Burimet financiare dhe partnerët e mundshëm në zbatimin e detyrës.
- Treguesit e arritjeve të pritshme.

OBJEKTIVAT

Objektivat kryesorë janë:

1. Parandalimi i vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit e kulturës, si dhe kërkimeve arkeologjike të paautorizuara.
2. Trajnimi dhe krijimi i kapaciteteve, të reja në kundërvënie të vjedhjes dhe trafikimit të veprave të artit e kulturës.
3. Identifikimi i trafikantëve të veprave të artit, inicimi i hetimeve profesionale, dhe vënia e tyre përpara drejtësisë.

Objektiva specifike:

- Drejtimi dhe bashkërendimi i veprimtarive të institucioneve kombëtare përgjegjëse për luftën kundër trafikimit të veprave të artit e kulturës.